

แนวทางการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของ
ตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่: ข้อเสนอโครงสร้าง*
GUIDELINES FOR ALIGNING THAI EDUCATION TO LABOR MARKET
NEEDS FOR THE NEW ECONOMY: A FRAMEWORK PROPOSAL

ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์

Narong Kiettikunwong

เพ็ญณี แรอรท

Pennee Narot

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand

E-mail: naroki@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ของประเทศหรือเขตปกครองที่ประสบความสำเร็จว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร 2) พัฒนาโครงสร้างการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะรูปแบบและวิธีวิทยาสำหรับการดำเนินการศึกษาในระยะต่อ ๆ ไปสำหรับการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ จากการทบทวนงานวิจัยและการสังเคราะห์กรณีศึกษา ประกอบการพิจารณาสถานการณ์การศึกษาและการผลิตกำลังคนของประเทศไทยที่ยังไม่สอดคล้องกับความมุ่งหวังการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคตที่จะขับเคลื่อนให้ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง และขึ้นไปสู่กลุ่มประเทศพัฒนาระดับต้นของประเทศในเอเชียจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ ทำให้เห็นว่าแนวทางการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ควรแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การจัดทำแบบจำลองเชิงระบบการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน 2) การประเมินความต้องการทักษะในอนาคตและการวางแผนการศึกษาระดับสูงของชาติตามแนวโน้มตลาดแรงงาน และการระบุมาตรฐานอาชีพ

* Received 30 May 2021; Revised 14 October 2021; Accepted 19 October 2021

ของตลาดแรงงานในอนาคต และ 3) การประเมินผลและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบจำลองให้มีพลวัตกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ โดยจุดเน้นของบทความนี้อยู่ที่ระยะที่ 1 และการปรับการศึกษาไทยต้องมีพลวัต ต่อเนื่อง อาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ สังคม และผู้ประกอบการ ที่ต้องร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ: ประเทศไทย 4.0, การศึกษาไทย, เศรษฐกิจใหม่, กระบวนการพัฒนา, ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study how education and labor market for the new economy of successful countries or regions are aligned, 2) develop a Thai education and labor market for the new economy alignment framework, and 3) formulate recommendations and methods for conducting future studies to align Thai education and the labor market for the economy. Based on review of research and synthesis of case studies, it was found that the current situation of education and manpower in Thailand is inconsistent with Thailand's future development expectations: driving Thailand beyond the middle-income trap and become among top developed countries in ASEAN. It is necessary to re-align Thai education to meet the labor market needs for the new economy. The guidelines for aligning Thai education to be in line with the needs of the labor market for the new economy should be divided into three phases: 1) development of a systematic model for aligning Thai education to be in line with the needs of the labor market for a new economy, 2) assessment of future skills needs and development of the framework of national education, curriculum and identifying future labor market occupational standards according to the new labor market trends, and 3) evaluation and recommendations to improve the model to dynamically change the labor market for the new economy. The focus of this article is on phase 1. Lastly, the alignment of Thai education requires continuous dynamics through cooperation from government, society and entrepreneurs that must cooperate continuously to become sustainable.

Keywords: Thailand 4.0, Thai Education, New Economy, Development Process, 21st Century Skills

บทนำ

ความท้าทายของกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศไทย 4.0 เป็นยุทธศาสตร์หลักภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) ที่คาดว่าจะตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ที่จะเกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืนโดยที่เส้นทาง (roadmap) ของการพัฒนาประกอบด้วย การเสริมให้ประเทศมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นแรงขับเคลื่อนหลักให้ก้าวไปสู่การแข่งขันและตลาดเสรี จึงจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 และมีความสามารถแบบองค์รวม (holistic) (Maesincee, S., 2016) เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทักษะการเรียนรู้สำหรับประชากรในอนาคตควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ 1) ทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ 2) ความรู้เชิงเทคนิคด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และดิจิทัล และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Ngourungsi, K. et al., 2017) จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องออกแบบระบบการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ให้ตรงกับความต้องการแรงงานใหม่ของประเทศรวมทั้งเตรียมทักษะที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่กำลังจะมาถึง ทั้งนี้ เพราะแม้การเลือกงานควรขึ้นอยู่กับทักษะและความสนใจส่วนบุคคลในด้านหนึ่ง แต่แรงงานก็จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงวิธีการเพื่อการเตรียมความพร้อมให้เข้าสู่ตลาดแรงงานจึงเป็นแนวทางใหม่ที่หลายประเทศให้ความสำคัญสำหรับเตรียมแรงงานให้พร้อมต่อตลาดแรงงานในอนาคต โดยแนวทางนี้จะทำให้ตัวเลือกการอาชีพในอนาคตของแต่ละบุคคลและการศึกษามีความชัดเจนตั้งแต่ยังเป็นเยาวชนหรือแม้แต่ผู้ที่กำลังมองหาอาชีพใหม่และต้องการการฝึกอบรมที่เฉพาะเจาะจงภายใต้แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) (Panthasen, A, 2015)

ขณะเดียวกันการศึกษาของ Rukumnuaykit, P. และ Pholphirul, P. ชี้ว่าผลกระทบของการพัฒนาทุนมนุษย์ต่อการเพิ่มผลิตภาพแรงงานทำให้ทราบว่าเศรษฐกิจไทยยังมีการพึ่งพานวัตกรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องจักรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่น้อยมากโดยสังเกตได้จากการที่สัดส่วนของการใช้จ่ายในด้านนวัตกรรมต่อรายได้ประชาชาติของไทยมีอัตราส่วนเพียงร้อยละ 0.23 เท่านั้น (Rukumnuaykit, P. & Pholphirul, P., 2016) ซึ่งเป็นระดับการใช้จ่ายที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลกที่มีอยู่สัดส่วนอยู่ที่ประมาณร้อยละ 1 และน้อยกว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จในภูมิภาคที่มีสัดส่วนการใช้จ่ายทางด้านนวัตกรรมสูงถึงร้อยละ 3 - 4 ของรายได้ประชาชาติ แสดงให้เห็นว่าหากขาดการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยทุนทางเทคโนโลยีเป็นหลักแล้วความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยก็จะลดลงเรื่อย ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น การปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Van Noy, M. & Cleary, J., 2017)

บทความนี้มุ่งที่จะนำเสนอแนวทางในการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษานี้จะนำไปสู่การวางแผนด้านการศึกษาเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลโดยการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนด้านการศึกษาและการพัฒนาแรงงานของประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนากำลังคนซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาของในประเทศไทย

ทั้งนี้ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ของประเทศหรือเขตปกครองที่ประสบความสำเร็จว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร 2) พัฒนาโครงสร้างการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะรูปแบบและวิธีวิทยาสำหรับการดำเนินการศึกษาในระยะต่อ ๆ ไปสำหรับการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่

นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดทำข้อเสนอแนะระบบการวางแผนการศึกษาที่ยั่งยืนตามความต้องการของตลาดแรงงานและสถานการณ์ของประเทศไทย โดยที่กระบวนการการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ควรแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การจัดทำแบบจำลองเชิงระบบการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน 2) การประเมินความต้องการทักษะในอนาคตและการวางแผนการศึกษาและหลักสูตรของชาติตามแนวโน้มตลาดแรงงาน และการระบุมาตรฐานอาชีพของตลาดแรงงานในอนาคต และ 3) การประเมินผลและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบจำลองให้มีพลวัตกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่

ซึ่งจุดเน้นของการศึกษานี้อยู่ที่ระยะที่ 1 โดยการศึกษาดำเนินการโดยการสังเคราะห์งานวิจัยและกรณีศึกษา กรณีศึกษาที่ใช้รวบรวมมาจากการจัดการประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expert meeting) ที่มาจาก ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ และเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการใช้กรณีศึกษามาประกอบการจัดทำแบบจำลองเชิงระบบการปรับการศึกษาไทยเพื่อทำให้การพัฒนาแบบจำลองเชิงระบบนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงโดยอาศัยหลักฐานอ้างอิงเชิงประจักษ์ที่ใกล้เคียงกับบริบทของประเทศไทยมากที่สุด

สถานการณ์การศึกษาและการผลิตกำลังคนของประเทศไทย

ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้นซึ่งหากประเทศไทยไม่อาจปรับตัวได้อย่างทันทั่วทั้งก็อาจก่อให้เกิดโอกาสและความเสี่ยงต่อการไม่สามารถพัฒนาประเทศให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงได้ (Tantivorawong, A., 2015) ทั้งนี้ การปรับตัวของการผลิตกำลังคนของประเทศไทยภายใต้ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ระยะแรกมีมาตั้งแต่การเปิดประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ที่มีการเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายแรงงาน ในยุคนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งการเตรียมความพร้อมให้แก่กำลังคนของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม (Jones, C., & Pimdee, P., 2017) ซึ่งในขณะนั้นประเทศไทยต้องเผชิญความท้าทายในการเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้ประเทศไทยต้องเร่งเพิ่มทักษะและมาตรฐานฝีมือแรงงาน ให้พร้อมเป็นแรงงานของภูมิภาคอาเซียนเพื่อสร้างโอกาสที่ดีกว่า โดยการลดเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการสามารถนำเข้าแรงงานต่างชาติเข้ามาทดแทนได้ด้วยอีกทางหนึ่ง การวางแผนพัฒนาและการผลิตกำลังคนของประเทศไทยในขณะนั้นจึงมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศในขณะนั้นซึ่งในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้กำลังคนหรือกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า โดยในปี พ.ศ. 2537 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 78.57 ของกำลังแรงงานทั้งหมด แต่ในปี พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2557 ลดลงเหลือร้อยละ 76.65 และ 48.75 ตามลำดับ ถึงแม้ว่าการใช้กำลังคนในช่วงการศึกษาระดับศึกษานี้ จะลดลง แต่ประเทศไทยก็ยังคงใช้กำลังคนที่มีการศึกษาในระดับประถมหรือต่ำกว่ามากกว่ากำลังคนในระดับ การศึกษาอื่นๆ (Office of the Education Council (ONEC), 2009)

สถานการณ์ศึกษาและการผลิตกำลังคนของประเทศไทยในช่วงต่อมาเป็นช่วงตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษารอบที่สองระหว่างปี พ.ศ. 2552-2561 สำหรับสถานการณ์การผลิตกำลังคนในช่วงนี้ มีนักเรียนนักศึกษา ส่วนใหญ่มาจากสถานศึกษาของรัฐ คิดเป็นสัดส่วนราวร้อยละ 80.8 ในแต่ละระดับ สัดส่วนการผลิตกำลังคนของภาคการศึกษาของสถานศึกษาของรัฐและของเอกชนอยู่ที่ประมาณ 80 : 20 ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีประเภทอาชีวศึกษา ซึ่งมีสัดส่วนของประเภทสถานศึกษาของรัฐและของเอกชนอยู่ราว 66 : 34 สำหรับการผลิตกำลังคนในเชิงคุณภาพโดยผลการประเมินผลนักเรียนระดับนานาชาตินั้น พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาของไทย ยังไม่สามารถเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ อาทิ มาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย และยังพบว่าการผลิตกำลังคนในเชิงคุณภาพยังมีผลการประเมินที่จัดอยู่ในกลุ่มต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย (Office of the Education Council (ONEC), 2017)

หลังจากในช่วงการปฏิรูปการศึกษารอบ 2 ที่ผ่านมา ประเทศไทยยังคงขับเคลื่อนการศึกษาด้วยการผลิตบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะทางซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ในขณะที่ทิศทางการพัฒนาประเทศในปัจจุบันมีเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมทั้งนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของประเทศ การวางแผนด้านการพัฒนากำลังคนในช่วงนี้เริ่มให้ความสำคัญกับการรองรับการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมหลัก คือ ภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจ มีการทบทวนความต้องการกำลังคนเพื่อวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนในภาพรวมของประเทศ เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนานโยบายต่าง ๆ ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ภาครัฐได้ตระหนักมากยิ่งขึ้นว่าการพัฒนาประเทศนั้นทรัพยากรมนุษย์หรือกำลังคนนับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ (Maesincee, S., 2016) จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์หรือกำลังคนที่มีอยู่ในปัจจุบัน และการผลิตกำลังคนเพื่อรองรับกับสังคมของโลกที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านการแข่งขันกันทางการค้ากันอย่าง รุนแรง รวมทั้งการพัฒนาสู่เศรษฐกิจที่ใช้เทคโนโลยีและความรู้เป็นฐานในการพัฒนาในอนาคต โดยประเทศต้องมีการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประเทศได้อย่างแท้จริง (Buasuwan, P., 2018) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องออกแบบการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ให้ตรงกับความต้องการแรงงานใหม่ของประเทศรวมทั้งเตรียมทักษะที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่กำลังจะมาถึง การเลือกกรอบการดำเนินงานในการสร้างบัณฑิตที่เหมาะสมจะสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายนี้ได้จึงต้องมีการศึกษานี้เพื่อวิเคราะห์และจัดทำแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสำหรับการหาแนวทางเพื่อพัฒนาระบบการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่

ความมุ่งหวังการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต

จากนโยบายหลักของประเทศไทยในการขับเคลื่อนให้ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง (Middle income trap) และขึ้นไปสู่กลุ่มประเทศพัฒนาระดับต้นของประเทศในเอเชีย (Baxter, W., 2017) เพื่อให้สามารถเป็นไปตามที่มุ่งหวังไว้รัฐบาลได้กำหนดแผนการดำเนินงานไว้ 5 วาระ ประกอบด้วย

วาระที่ 1 ขับเคลื่อนประเทศให้เป็นประเทศกลุ่มพัฒนาระดับต้นด้วยนโยบาย “ประเทศไทย 4.0”

วาระที่ 2 การพัฒนาคลัสเตอร์เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต

วาระที่ 3 บ่มเพาะผู้ประกอบการและสนับสนุนผู้ประกอบการและเครือข่ายองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

วาระที่ 4 การเสริมสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศด้วยกลไกของ 18 กลุ่มจังหวัด (Provincial clustering)

วาระที่ 5 บูรณาการกับอาเซียนและเชื่อมโยงสู่ประชาคมโลก

จาก 5 วาระที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ในการพัฒนาตามวาระที่ 1 องค์กรประกอบที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนประเทศให้เป็นประเทศกลุ่มพัฒนาด้านต้นด้วยนโยบายประเทศไทย 4.0 คือ การพัฒนาคน โดยวาระนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อมไปด้วยทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มากขึ้นด้วยการปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อเตรียมคนไทยให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและระบบเศรษฐกิจใหม่โดยการเปลี่ยนระบบนิเวศการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ไปสู่การเปลี่ยนแปลงเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เปลี่ยนแปลงบริหารระบบการศึกษา ทักษะของครู กระบวนการสอน หลักสูตรและวิธีการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เป็นหลัก นอกจากนี้ การพัฒนาคนจะต้องให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 (Industry 4.0) ซึ่งเป็นยุคที่หลายงานจะถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ (Robotics and automation) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่รองรับงานในอนาคต ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้พยายามจัดทำระบบบูรณาการการศึกษาการฝึกอบรมและการพัฒนาอาชีพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้คนไทยสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและกำหนดเส้นทางอาชีพของตนเองได้อย่างเหมาะสมในอนาคต จึงได้มีการจัดทำมาตรการคู่ขนาน ได้แก่ การทำให้มีทางเลือกสำหรับการศึกษาการฝึกอบรมและการพัฒนาอาชีพที่หลากหลาย และการพัฒนาระบบการศึกษาและการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น (Secretariat of the Prime Minister, 2017)

เพื่อให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันโดยอาศัยความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตามแนวทางในวาระที่ 2 ที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาคลัสเตอร์เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต (a future technology and industry cluster) ใน 10 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต (First S - Curve และ New S - Curve) ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next - Generation Automotive) 2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics) 3) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism) 4) การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology) 5) อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร (Food for the Future) 6) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ (Robotics) 7) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) 8) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ

(Biofuels and Biochemicals) 9) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) 10) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) หรือแนวทางในวาระที่ 3 คือการบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ตลอดจนสนับสนุนผู้ประกอบการและเครือข่ายองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม อาทิ เกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอัจฉริยะ (Smart SMEs) บริการมูลค่าสูง (High Value Services) หรือผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ (Startups) ซึ่งนอกเหนือจากที่ รัฐบาลจำเป็นต้องมีการปรับมาตรการหลายด้าน อาทิ ด้านกฎหมาย ด้านการยกระดับการวิจัยและพัฒนา เพื่อดึงดูดการลงทุนมูลค่าสูงจากภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศใน 10 อุตสาหกรรมดังกล่าว เช่น แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 และให้การรับรองร่างพระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. 2560 เพื่อให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อดึงดูดการลงทุน รัฐบาลได้มีการวางแนวทางการพัฒนากำลังคนและระบบนิเวศต่าง ๆ ให้สอดคล้องสำหรับการพัฒนา กล่าวคือ

1. การพัฒนากำลังคนจะต้องทำให้คนไทยที่มีความรู้และทักษะสูงในกลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย เช่น เร่งสร้างวิศวกรการเกษตร วิศวกรชีวการแพทย์ ช่างหุ่นยนต์ และนักออกแบบแฟชั่น เป็นต้น

2. ปฏิรูประบบวิจัยไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาในกลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย เปลี่ยนระบบนิเวศการวิจัยโดยการปรับโครงสร้างการทำงานของสถาบันที่จัดสรรด้านเงินทุนเพื่อการวิจัยให้มีทิศทางที่ชัดเจนในการทำงานและปรับบทบาทของหน่วยงานผู้ให้ทุนทั้งหมดให้เน้นการทำให้วิจัยเพื่อที่จะสนับสนุนภาคธุรกิจของประเทศ ตลอดจนทำให้เกิดการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่และชุมชน และปรับโครงสร้างองค์กรวิจัยให้เป็นเป็นอิสระมากยิ่งขึ้นด้วย

3. มหาวิทยาลัยจะต้องปรับกระบวนการบริหารโดยให้ความสำคัญกับการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถในการเรียนรู้และผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่เป็นฐานในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม และสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับนานาชาติในแต่ละสาขาการวิจัย

จึงเห็นได้ว่า ในอนาคตอันใกล้นี้ประเทศไทยไม่สามารถพึ่งพาความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพียงอย่างเดียวต่อไป แต่ต้องอาศัยการวางกลยุทธ์หลักในการพัฒนาให้เป็นประเทศการค้าและเป็นหนึ่งในศูนย์กลางธุรกิจของเอเชียซึ่งหนึ่งในประเด็นการพัฒนาที่สำคัญเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามความมุ่งหวังการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคตก็คือการพัฒนาคนโดยอาศัยการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่นั้นเอง

การศึกษานี้มุ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่านโยบายของรัฐบาลคือการขับเคลื่อนประเทศจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พึ่งพาตนเองได้ภายใต้กระบวนการขับเคลื่อนสู่ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทย ดังนั้นจึง

เป็นโอกาสอันดีที่จะต้องมีการทบทวนกระบวนการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ซึ่งนอกจากสามารถดำเนินการได้โดยการสังเคราะห์งานวิจัยหรือบทความทางวิชาการต่าง ๆ แล้ว การใช้กรณีศึกษาก็นับว่าเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ได้เรียนรู้จากแนวทางการดำเนินการ อุปสรรค และการลงมือแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ ๆ เพื่อจัดทำข้อเสนอโครงสร้างของการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่เหมาะสมต่อไป

การสังเคราะห์กรณีศึกษาจากประเทศที่ประสบความสำเร็จ

เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่การเรียนรู้บทเรียนจากการสังเคราะห์กรณีศึกษาของประเทศที่ประสบความสำเร็จ อาทิ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ และเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน จะให้สามารถกำหนดแนวทางได้อย่างเหมาะสม

บทเรียนจากประเทศญี่ปุ่น – ญี่ปุ่นเปลี่ยนผ่านจากนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 (Industry 4.0) เดิมไปสู่นโยบายสังคม 5.0 (Society 5.0) ที่เน้นอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ไซเบอร์สเปซ (Cyberspace) พื้นที่เสมือนจริง (Virtual Space) ข้อมูลปริมาณมหาศาล (Big Data) ทั้งนี้ ทุกอย่างจะถูกเชื่อมโยงโดยเอไอ (Artificial Intelligence, AI) นโยบายในลักษณะนี้ทำให้ภาคอุตสาหกรรมและภาคสังคมเกิดมูลค่าในรูปแบบใหม่อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ในขณะเดียวกัน เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเร็วกว่าใคร กำลังแรงงานจึงตกต่ำลงจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น หน่วยงานสามารถเข้ามาแทนที่คนในงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ และเอไอก็สามารถช่วยพัฒนายาชนิดใหม่เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตประจำวัน ดังนั้น เมื่อนิยามของเศรษฐกิจใหม่ของญี่ปุ่นมีความหมายที่เปลี่ยนไป สิ่งที่สำคัญของการขับเคลื่อนให้ญี่ปุ่นเข้าสู่สังคม 5.0 ได้หมายความว่า การเพิ่มศักยภาพของการศึกษาจะช่วยเพิ่มมูลค่าของทุนมนุษย์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือไอที (IT) และการให้ความรู้เฉพาะสาขาอาชีพที่จำเป็นสำหรับทุกคน นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ ความจำ มาเป็นการเรียนรู้โดยใช้ ความคิด และความสามารถในการใช้งานเอไอ และไอทีมาช่วยในการทำงานต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น การพัฒนามนุษย์ของญี่ปุ่นจึงมุ่งเน้นการสร้างผู้พัฒนาระบบ แทนที่จะสร้างแรงงานที่เข้าไปในระบบอุตสาหกรรมเหมือนที่เคยเป็นมา สำหรับผู้ที่จบการศึกษาแล้วก็เข้าสู่ระบบการพัฒนาเพื่อให้กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งพวกเขาเหล่านั้นจะกลายเป็นผู้นำในการพัฒนาระบบใหม่ให้เหมาะสม ได้รับค่าจ้างที่สูง และเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานยิ่งขึ้นไปอีก อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงจึงเกิดการพลิกโฉมการศึกษาของประเทศเพื่อที่จะตอบสนองต่อการขยายตัวของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ตามแนวนโยบายสังคม 5.0

โดยที่ ปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาที่ใช้วิธีการทดสอบเพื่อวัดความจำเป็นหลัก และแทนที่ด้วยระบบการเรียนรู้ที่คิดริเริ่ม และสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น (Onday, O., 2019)

บทเรียนจากประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ – ทิศทางและนโยบายเพื่อตอบสนองกับการก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ของสิงคโปร์เป็นไปในทิศทางเดียวกับการตอบสนองกับการก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ของญี่ปุ่น กล่าวคือ มีมาตรการการปรับการศึกษาสิงคโปร์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่เน้นเทคโนโลยีและดิจิทัลตามยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจของสิงคโปร์ไปแล้วหลายเรื่อง สำหรับสิงคโปร์ นอกจากการขับเคลื่อนที่ดำเนินการโดยการผลักดันโดยตรงจากภาครัฐแล้ว ยังมีการผลักดันโดยอ้อมโดยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพแรงงานซึ่งดำเนินการโดยนายจ้างหรือโดยสถาบันการศึกษาตลอดจนสถาบันที่ให้บริการด้านการฝึกอบรมเอกชนต่าง ๆ ควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การดำเนินการดังกล่าวทำให้แรงงานมีทักษะเชิงลึกตามแผนยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยสถาบันอาชีวศึกษา และสถาบันฝึกอบรมภาคเอกชนในสิงคโปร์ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจในอนาคต รวมถึงสอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจ เช่น ในกลุ่มผู้จบการศึกษาทางด้านโปรแกรม (Programming) ที่ผ่านการฝึกอบรมจาก Infocommunication และ Media Development Agency's TechSkills Accelerator (TeSA) มีอัตราการมีงานทำถึงร้อยละ 100 ภายหลังจากการสำเร็จการฝึกอบรม ในสถาบันระดับอุดมศึกษาก็มีพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ เปิดให้สำหรับทั้งนักศึกษา รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานแล้วสามารถลงเรียนได้เพื่อเตรียมความพร้อมและปรับทักษะให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์สำหรับเศรษฐกิจในอนาคตเช่นกัน อาทิ หลักสูตรสำหรับการย้ายสายงาน (Professional conversion programmes) หลักสูตรเพื่อสนับสนุนอาชีพ (Career support programmes) หลักสูตรการฝึกงานและการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง (Place - and - Train schemes and work - Learn programmes) เป็นต้น (Tan, J. P.L. et al., 2017); (Ministry of Trade and Industry., 2021)

นอกจากนี้ สิงคโปร์ได้มีโครงการลักษณะต่าง ๆ ที่มุ่งเพิ่มทักษะต่าง ๆ ของกำลังคนในส่วนของการตลาดแรงงานและในส่วนของการเตรียมผู้ที่อยู่ในสถาบันการศึกษา ได้แก่ โครงการสำหรับการย้ายสายงาน (Professional conversion programmes) โครงการสำหรับการย้ายสายงาน (PCPs) เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนทำงานที่อยู่ในระดับกลางและมีความเชี่ยวชาญ ฝายเทคนิค ผู้จัดการ ผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่ทำงานมาเป็นระยะเวลานานแล้ว (PMETs) และต้องการย้ายสายงาน คนทำงานที่ผ่านหลักสูตรสำหรับการย้ายสายงานจะได้รับการเตรียมความพร้อมผ่านการเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นสำหรับการย้ายเข้าสู่อาชีพใหม่หรือภาคอุตสาหกรรมใหม่ที่มีโอกาสในการก้าวหน้าได้ดีกว่าซึ่งโครงการสำหรับการย้ายสายงานนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ Place - and - Train เป็นโครงการฝึกอบรมให้กับสำหรับคนทำงานที่อยู่ใน

ระดับกลางและมีความเชี่ยวชาญ ฝ่ายเทคนิค ผู้จัดการ ผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่ทำงานมาเป็นระยะเวลานาน ที่ได้รับการจ้างงานโดยสถานประกอบการที่ร่วมโครงการแล้วและต้องการเตรียมความพร้อมในการเข้ารับตำแหน่งงานใหม่ Attach-and-Train เป็นโครงการที่ฝึกอบรมให้กับสำหรับคนทำงานที่อยู่ในระดับกลางและมีความเชี่ยวชาญ ฝ่ายเทคนิค ผู้จัดการ ผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่ทำงานมาเป็นระยะเวลานาน ก่อนที่จะได้รับการจับคู่กับตำแหน่งงานใหม่โดยสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการในอุตสาหกรรมที่จะมีความเติบโตในอนาคตและที่มีบุคคลเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก้าวหน้าในตำแหน่งงานใหม่ได้ ประโยชน์ของโครงการสำหรับการย้ายสายงานคือการช่วยให้มีการจ้างงานใหม่และแสวงหางานใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ของสิงคโปร์ในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นการตอบสนองความต้องการแรงงานของนายจ้างด้วยการอำนวยความสะดวกในการจัดหาบุคลากรที่มีทักษะอาชีพระดับกลางและยกระดับผู้เข้าทำงานใหม่ด้วยการฝึกอบรมจนได้รับการยอมรับผ่านการฝึกแบบตรงตามความต้องการของนายจ้าง (Customized employer training for new hires) โครงการในลักษณะดังกล่าว ทั้งผู้เข้ารับการฝึกอบรมและสถาบันฝึกอบรม (ซึ่งรวมถึงสถาบันอุดมศึกษา) จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างมากผ่านเงินอุดหนุนค่าเล่าเรียนและการสนับสนุนเงินเดือนหรือเบี้ยเลี้ยงสำหรับการฝึกอบรม เป็นต้น ปัจจุบันมีหลักสูตรสำหรับการย้ายสายงาน มากกว่า 50 หลักสูตร กระจายอยู่ใน 20 อุตสาหกรรม โดยแต่ละหลักสูตรใช้ระยะเวลาการฝึกอบรมระหว่าง 3 ถึง 24 เดือนขึ้นอยู่กับความต้องการของหลักสูตรและตำแหน่งงาน นอกจากนี้ มีโครงการสนับสนุนอื่น ๆ อีกมากมายเพื่อให้แรงงานสามารถเตรียมความพร้อมหรือปรับการทักษะของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ได้ เช่น

โครงการสนับสนุนอาชีพ (Career Support Programmes) – เป็นโครงการที่รัฐบาลสิงคโปร์จ่ายเงินเดือนให้กับลูกจ้างแทนนายจ้างในระหว่างที่ลูกจ้างอยู่ในระหว่างการฝึกอบรมพัฒนาตนเอง โดยจะสนับสนุนเงินเดือนให้กับผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม อันได้แก่ บุคคลที่เป็นพลเมืองสิงคโปร์และเป็นผู้ที่ถูกเลิกจ้างหรือว่างงานและกำลังหางาน ซึ่งแต่ละคนสามารถได้รับการสนับสนุนเงินเดือนสูงสุดถึง 42,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ นานถึง 18 เดือน

โครงการ Earn and Learn – หนึ่งในภายใต้โครงการ SkillsFuture ที่ถูกจัดอยู่ในลักษณะของ Work - learn programmes ซึ่งเป็นโครงการที่สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการทำงานที่จะช่วยให้ผู้สำเร็จการศึกษาที่จบใหม่ ๆ จากโรงเรียนโปลีเทคนิคและสถาบันการศึกษาด้านเทคนิค (Institute of Technical Education, ITE) ให้มีโอกาสมากขึ้นในการทำงานในสายงานที่ตรงกับสาขาวิชาที่ศึกษา ภายใต้โครงการนี้ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับการเพิ่มพูนทักษะและความรู้เฉพาะทางเพิ่มเติมจากความรู้ทางทฤษฎีที่ได้เรียนมาทำให้สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อเข้าสู่ตำแหน่งงาน ในตลอดระยะเวลา 3 ปีหลังจากสำเร็จการศึกษาหรือที่เรียกว่า “the Operationally Ready Date for National Servicemen” ทั้งนี้ สถานประกอบการ

ที่เข้าร่วมโครงการสามารถคัดเลือกผู้สำเร็จการศึกษาที่มีทักษะและความพร้อมเข้าทำงานได้ทันทีภายในช่วงเวลานี้ (Singapore Polytechnic, 2021)

บทเรียนจากเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน – แม้ว่าฮ่องกงไม่ได้เป็นประเทศแต่มีอิสระในการปกครองตนเองและกำหนดทิศทางการปรับการศึกษาของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งทิศทางการปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานอาจมีความแตกต่างเมื่อเทียบกับญี่ปุ่นและสิงคโปร์เนื่องจากฮ่องกงเป็นศูนย์กลางการเงินระหว่างประเทศ ศูนย์กลางการค้าและการขนส่งสินค้า (การขนส่งทางทะเลและทางอากาศ) และศูนย์กลางโลจิสติกส์ ทิศทางการปรับเศรษฐกิจของฮ่องกงในอนาคต คือ การพัฒนาฮ่องกงไปสู่ศูนย์กลางทางการเงินนอกชายฝั่ง (Offshore Renminbi (เหริน หมิน ปี้) หรือ Offshore RMB center) และสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมบริการโดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีลำดับความสำคัญ 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) บริการทดสอบและรับรอง (Testing and certification services) 2) บริการทางการแพทย์ (Medical services) 3) ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยี (Innovation and technology) 4) วัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Cultural and creative industries) 5) อุตสาหกรรมสิ่งแวดล้อม Environmental industries และ 6) บริการการศึกษา (Education services) เพื่อตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาเหล่านี้ รัฐบาลฮ่องกงได้นำมาตรการใหม่มาใช้เพื่อกระตุ้นการพัฒนาทางการศึกษาในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนในทุกภาคส่วนเพื่อสร้างระบบนิเวศน์ที่เอื้อต่อการปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เห็นได้จากตั้งแต่รัฐบาลฮ่องกงได้แถลงนโยบายไปในปี พ.ศ. 2543 ว่าจะขยายจำนวนผู้เข้ารับการศึกษาหลังจบระดับมัธยมศึกษาเป็นร้อยละ 60 ภายในระยะเวลา 10 ปี ฮ่องกงได้ประสบกับสภาพการเรียนการสอนที่ต้องรองรับผู้เรียนจำนวนมาก (Massification) ในระดับอุดมศึกษา โดยผู้ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยหรือวิชาชีพขั้นสูงเข้าสมัครเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชนเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีนักศึกษาอีกมากที่เลือกเรียนต่อในต่างประเทศหรือเริ่มเส้นทางการเรียนในรูปแบบอื่น ๆ อาทิ ภายใต้หลักสูตรการเรียนนานาชาติในระดับอุดมศึกษาของฮ่องกง ดังนั้น จากการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วของสถานศึกษาเอกชนและหลักสูตรนานาชาติในฮ่องกงทำให้รัฐบาลต้องมีกำลังคนเพื่อตรวจสอบการทางงบประมาณของสถาบันการศึกษาในระดับต่อเนื่องจากชั้นมัธยมศึกษาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ รัฐบาลฮ่องกงให้ความช่วยเหลือมหาวิทยาลัยเอกชน (โดยทำให้เกิดมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีคุณภาพสูง) เพื่อร่วมมือกับสถาบันในเขต Greater Bay Area (GBA) ในการให้การศึกษา ระดับสูงกับเมืองทั้ง 11 เมืองในภูมิภาคที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในระดับของการพัฒนาที่แตกต่างกัน ผลจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้ภาคการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของฮ่องกงทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถสร้างโอกาสความร่วมมือรูปแบบใหม่กับสถาบันการศึกษา

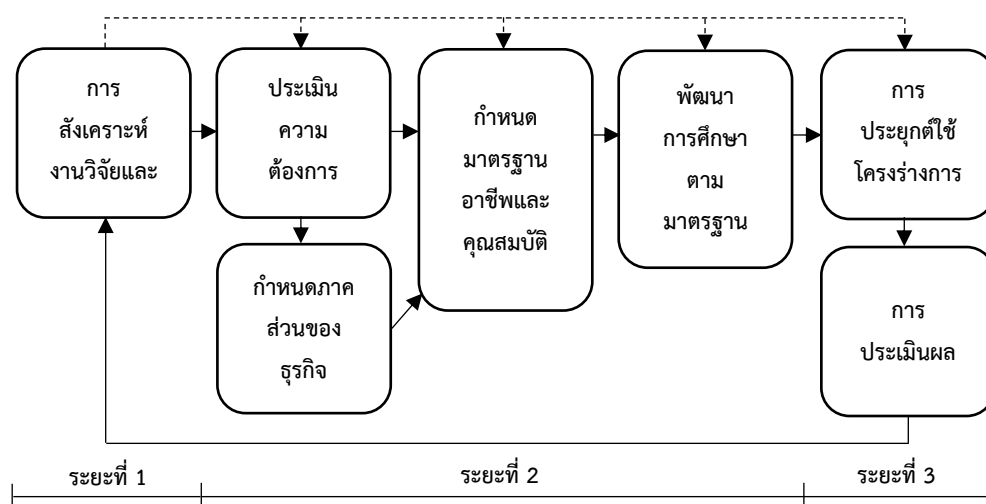
ในแผ่นดินใหญ่ที่อยู่ในเขต GBA โดยมหาวิทยาลัยของรัฐสามารถทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษาในแผ่นดินใหญ่ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเพื่อผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสูง พัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และดูแลนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในขณะที่สถาบันการศึกษาที่ต้องเลี้ยงตัวเองก็สามารถมุ่งไปสู่การให้การศึกษาในสายวิชาชีพและอาชีวศึกษาได้ ด้วยเหตุนี้ ฮ่องกงจึงมีโอกาสดำเนินการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในเขตพื้นที่ GBA และสามารถขยายศักยภาพของเมืองที่มีเอกลักษณ์ไปถึงขีดสุด และสร้างจุดยืนด้านการศึกษา ระดับอุดมศึกษาในเวทีนานาชาติ ตลอดจนมีการวิจัยที่ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาคการศึกษาระดับอุดมศึกษา และยังช่วยให้ฮ่องกงสร้างตัวตนจนเป็นศูนย์กลางของคนเก่งและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมรวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในระดับภูมิภาคได้ และการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้เกิดการพัฒนานำไปสู่การยกระดับขึ้นเป็นรัฐของผู้ประกอบการธุรกิจที่สร้างสรรค์นวัตกรรมในที่สุด (Mok, K. H., & Yu, K. M., 2013)

สรุป

การปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ในการศึกษานี้ได้ใช้กรณีศึกษาจากประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และฮ่องกง มาเป็นส่วนหนึ่งของการทำข้อเสนอโครงร่างครั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาจากสถานการณ์การศึกษาและการผลิตกำลังคนของประเทศไทยที่ยังไม่สอดคล้องกับความมุ่งหวังการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคตที่จะขับเคลื่อนให้ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง และขึ้นไปสู่กลุ่มประเทศพัฒนาระดับต้นของประเทศไทยในเอเชียจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการหาข้อมูลจากการสังเคราะห์งานวิจัยและกรณีศึกษา พัฒนาการศึกษามาตรฐานให้เป็นไปตามความต้องการทักษะ ภาคส่วนของธุรกิจ และมาตรฐานอาชีพและคุณสมบัติที่จะมีในอนาคตจากการทบทวนงานวิจัยและการสังเคราะห์กรณีศึกษาแสดงให้เห็นว่าการกระบวนการปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานนั้นเป็นกระบวนการที่มีพลวัต (Dynamics) และต้องมีความต่อเนื่องโดยใช้ความร่วมมือจากหลายภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ สังคม และผู้ประกอบการ ที่ต้องร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน กลยุทธ์ในการปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่เหมาะสมสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศนั้น ๆ ได้ ตลอดจนเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศเนื่องจากช่วยการเติบโตทางเศรษฐกิจและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ ดังนั้น การปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ให้ตรงกับความต้องการแรงงานเพื่อรองรับสำหรับเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ ทั้งนี้ การเตรียมทักษะที่จำเป็นให้สอดคล้องกับ

ความต้องการของตลาดแรงงานที่กำลังจะมาถึงจะต้องคำนึงถึงความต้องการทักษะของภาคส่วนธุรกิจ (Business sector profiles) มาตรฐานอาชีพและคุณสมบัตินี้จะเกิดขึ้นสำหรับเศรษฐกิจในอนาคต จากนั้นจึงออกแบบการศึกษาในสถาบันการศึกษาให้สอดคล้องกับรองรับในการสร้างอาชีพที่สอดคล้องกับทักษะภาคส่วนของธุรกิจ มาตรฐานอาชีพและคุณสมบัตินี้ โดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาวิจัยและกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จต่าง ๆ และจากการประเมินผลกระทบของการปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานเพื่อใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการศึกษาให้มีความชัดเจนทั้งสำหรับทั้งเยาวชนและผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานแล้วและอยู่ระหว่างการมองหาการฝึกอบรมที่เหมาะสมเฉพาะเจาะจงหรืออาชีพใหม่ ข้อเสนอโครงสร้างแนวทางการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่เป็นไปตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างแนวทางการปรับการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กร ตลอดจนการเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอดสำหรับผู้สนใจดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา 1.1) การทบทวนงานวิจัยและการสังเคราะห์กรณีศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกับอย่างเข้มแข็งของภาครัฐ และผู้ประกอบการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการสร้างแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับเศรษฐกิจใหม่ ดังนั้น นอกจากการที่ภาครัฐจะต้องสนับสนุนการประสานงานดังกล่าวอย่างเต็มที่แล้วภาครัฐอาจพิจารณาให้ผู้ประกอบการมีบทบาทในการผลักดันการสร้างแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน กล่าวคือ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการให้ผู้ประกอบการ

เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคมแทนการผลักดันแบบดั้งเดิมโดยที่มีภาครัฐเป็นผู้นำ แต่เพียงฝ่ายเดียว 1.2) เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ว่าการศึกษาไทยในปัจจุบันมีทักษะใดบ้างในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาที่ไม่ตรงกัน เพราะการที่ไม่สามารถปรับ (Align) การศึกษาตามทักษะให้ตรงกันได้ทั้งระบบหมายความว่ามีความเป็นไปได้ที่เราจะมีอุปสงค์ส่วนเกินในระดับมัธยมศึกษาและอุปทานส่วนเกินในระดับอุดมศึกษาซึ่งหากเป็นเช่นนั้นในที่สุดก็จะทำให้เกิดกำลังคนที่ไม่เพียงพอต่อตลาดแรงงานหรือต้องเสียเวลาเพิ่มในการปรับทักษะใหม่ภายหลังจากการสำเร็จการศึกษา 1.3) จำเป็นต้องจัดให้มีการคาดการณ์เกี่ยวกับสัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่เข้ามหาวิทยาลัยอย่างเหมาะสม เพราะผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยบางส่วนอาจไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของอุปทานแรงงานในตลาดเนื่องจากไม่ใช่บัณฑิตทุกคนที่ต้องการทำงานที่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับธุรกิจสำหรับเศรษฐกิจใหม่ 2) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ 2.1) การประเมินความต้องการทักษะในอนาคตสำหรับเศรษฐกิจใหม่ตามความมุ่งหวังการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต 2.2) การศึกษาเพื่อพัฒนาภาคส่วนของธุรกิจสำหรับเศรษฐกิจใหม่ตามความมุ่งหวังการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต 2.3) การศึกษาเพื่อพัฒนาและกำหนดมาตรฐานอาชีพและคุณสมบัติสำหรับเศรษฐกิจใหม่ตามความมุ่งหวังการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Baxter, W. (2017). Thailand 4.0 and the Future of Work in the Kingdom. International Labour Organization. Retrieved February 22, 2021, from <https://bit.ly/2Hu1UY8>
- Buasuan, P. (2018). Rethinking Thai higher education for Thailand 4.0. Asian Education and Development Studies, 7(2), 157-173.
- Jones, C., & Pimdee, P. (2017). Innovative ideas: Thailand 4.0 and the fourth industrial revolution. Asian International Journal of Social Sciences, 17(1), 4-35.
- Maesincee, S. (2016). Thailand 4.0 thriving in the 21st century through security, prosperity & sustainability. Division of Economic Information, Department of International Economic Affairs, Ministry of Foreign Affairs, Thailand. Retrieved February 22, 2021, from <https://bit.ly/2u7o3Tw>
- Ministry of Trade and Industry. (2021). Retrieved May 25, 2021, from Emerging Stronger Taskforce: <https://www.mti.gov.sg/FutureEconomy/TheFutureEconomyCouncil>

- Mok, K. H., & Yu, K. M. (2013). *tion of Higher Education in East Asia: Trends of Student Mobility and Impact on Education Governance*. New York: Routledge.
- Ngourungsi, K. el al. (2017). *Learning to be Thailand 4.0*. . Phitsanulok: Trakun Thai Part.
- Office of the Education Council (ONEC). (2009). *Thai academic competency in the international arena*. Bangkok: Prik-Wan Graphic.
- Office of the Education Council (ONEC). (2017). *The National Scheme of Education B.E. 2560-2579*. Bangkok: ONEC.
- Onday, O. (2019). Japan's Society 5.0: Going Beyond Industry 4.0. *Business and Economics Journal*, 10(2), 389-394.
- Panthasen, A. (2015). *Alternative approaches for standard skill development for labours, educational development and development education in Mekong region by sufficiency economy*. Bangkok: M Print.
- Rukumnuaykit, P. & Pholphirul, P. (2016). Human capital linkage to labour productivity: Implications from Thai manufactures. *Journal of Education and Work*, 29(8), 922-955.
- Secretariat of the Prime Minister. (2017). What is Thailand 4.0 policy. Retrieved May 25, 2021, from <https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm-thaigov/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000368.PDF>
- Singapore Polytechnic. (2021). *Earn & Learn Programme (ELP)*. Retrieved April 14, 2021, from <https://industry.sp.edu.sg/earn-learn-programme/>
- Tan, J. P.L. et al. (2017). Educating for twenty-first century competencies and future-ready learners: research perspectives from Singapore. *Asia Pacific Journal of Education*, 37(4), 425-436. Retrieved from *Asia Pacific Journal of Education*
- Tantivorawong, A. (2015). *Thailand: The Next Growth Phase*. Ministry of Finance. Retrieved February 22, 2021, from <https://bit.ly/2NEXa1C>
- Van Noy, M. & Cleary, J. (2017). *Aligning Higher Education and the Labor Market: Guiding Principles and Open Questions* (pp.1-5). New Jersey: Rutgers University.